Обука: Родова еднаквост и климатски промени

Разбирање на род и пол

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Жените и мажите се разликуваат

- ПОЛ

биолошки разлики (вродени)

- Хромозоми
- Хормони
- Репродуктивни органи

- РОД

Идентитет

“Научени“ (разлики)

- Социјализација
- култура, религија
- мажественост/ женственост
- улоги и однесување

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Пол наспроти род

- Пол – биолошки карактеристики, присутни од моментот на раѓањето
- Род – општествено научено однесување и очекувања поврзани со двата пола, преку културата, традицијата и што даденото општество ги смета за соодветно за жените и за мажите (општествено конструирани улоги)
- Прашање на идентитет

Продолжува . . .

- Се што прават жените и мажите, се што се очекува од нив, може да се менува, и навистина се менува, со тек на време, во согланост со менливите и различните општествени и културни фактори и напори за развој.
- Наспроти ова, неменливи и биолошки јасни функции се зачнувањето, бременоста и доењето.
- Примери за менување на родовите улоги?

Квиз: се работи за ПОЛ или за РОД?

- Жените раѓаат деца, мажите не.
- Девојчињата се нежни, момчињата се груби/силни.
- Жемните дојат, а мажите можат да нахранат со шишенце млеко.
- Најголем дел од градежните работници се мажи.
- Најголем дел од текстилните работници се жени.
- Во пубертет гласот на мажите пука и мутира
- Мажите се во просек повисоки од жените

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родов идентитет

- Половата припадност претпоставува и некакви родови очекувања, иако биолошкиот пол не е секогаш ист со родовиот идентитет.
- Женственоста и мажественоста се културни концепти/сфаќања и имаат менливо значење, различно се научуваат и усвојуваат во различни култури, а се поврзани со историскиот и културниот контекст во кој истите се **појавуваат, учат, усвојуваат и применуваат**
- Степен до кој **личностите се перцепираат** себеси како машки или женски имајќи го во предвид тоа што значи да си машко или женско во едно општество.
- Примери???

Трансродност

- Кога родовиот идентитет и биолошкиот пол на една личност не се конгруентни, таа може да се идентификува како транродова личност.
- Трансродност НЕ Е ЕДНАКВО НА сексуална ориентација
- Сексуална ориентација претставува емотивна, романтична или физичка привлечност кон мажи, жени, двата пола/рода, кон ниту еден пол/род или кон друг род.

Нешто околу родовите улоги

- Родовите улоги се научени однесувања во дадено општество или заедница /група, и се однесуваат на **активности, задачи и одговорности** кои се перцепираат како машки и женски.
- Жените и мажите се учат на тоа **што е прифатливо како однесување и став**, кои улоги и активности се за нив (и кои не се!), и како тие да се однесуваат кон другите луѓе.
- Родовите улоги се одредени од возраста, класата, расата, ентитетот, религијата како и од географската, економската и политичката околина

Продолжува . . .

- Ова научено однесување го сочинува, го конструира родовиот идентитет, и ги определува родовите улоги.

- Разликите во родовите улоги кои им се доделени на жените и мажите во суштина ги предизвикуваат таканаречените <u>не-еднаквости.</u>

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Стереотипи

- Мислењето за себе го градам во однос со другите лица
- Мислењето за себе го градам наспроти "другиот"
- Збир на идеи кои се земаат/прифаќаат генерално за некои каратеристики или личности за кои (најчесто погрешно) се смета дека ги делат сите луѓе.
- Живееме во свет оптоварен со мноштво стереотипи на родова основа.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Предрасуди

- Се ставови кои се изградени и стекнати, **но не на сопствено искуство**, валидни сознанија, научни докази, ниту врз основа на рационални аргументи.
- Тенденциозни и оптеретени со емоции и тешко се менуваат.
- Тие немаат основ и обично се негативно мислење за другите, за социјалните групи, обично поаѓаат од премисата дека оној кој ги има е во подобра положба, привилегирана, дека тој/таа е позитивен/на и во право, наспроти другите.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

- резултат на предрасудите се состојби на омраза, нерационален страв и гадење, нетолеранција, подготвеност на радикални дејствија кон оние кон кои се насочени, а некогаш доведуваат до екстремни исходи (геноцид, војна, сегрегација, уништување на другиот)

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родови стереотипи

- **Родови стереотипи** се генерализирани гледишта или предубедување **за атрибутите** или карактеристиките кои треба да ги поседуваат жените и мажите, како и **улогите** кои треба да ги имаат и едните и другите.
- Стеротипот за тоа кои особини се **„машки“** опфаќа карактеристики како што се: компетитивноста, храброста, строгоста, агресивноста, активноста, додека како **„женски“** црти се третираат: кооперативноста,плашливоста, попустливоста, пасивноста и нежноста.

Четири основни типови на родови стереотипи

1. **Лични карактеристики** - од жените се очекува да бидат пасивни и субмисивни, додека од мажите се очекува да имаат висока самодоверба и да бидат агресивни.
2. **Однесување во домот** –се претпоставува дека жените имаат подобро развиени вештини и способности поврзани со грижа за децата, додека поправките во домот најдобро ќе бидат направени од мажот.
3. **Професии** –најчесто медицински сестри, секретарки, учителки се жени, а додека доктори и работници во градежништво се мажи.
4. **Физички изглед** –жените пожелно е да бидат ситни и грациозни, додека за мажите да бидат високи и атлетски градени.

Вистина или мит? (1)

- *Жените се слаби и многу емотивни.*
- *Жените не се способни да преземаат лидерски функции, а мажите се родени лидери/водачи бидејќи тие се многу рационални.*
- *Жените се добри медицински сестри и наставнички*.
- *Затоа што мажите заработуваат, има економска стабилност во домот.*

Вистина или мит? (2)

- *Сите жени сакаат да бидат сопруги и мајки.*
- *Татковците го имаат последниот збор.*
- *Грижата за децата е прва одговорност на мајките, додека татковците се грижат за економската стабилност.*
- *Сите мажи се добри во спорт.*
- *Жени и возење!*

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Што е родово прашање?

- Секој аспект и дел од животот на една жена или еден маж:
  - Сите можности
  - Пристапот до ресурси
  - Специфични потреби

- Прашање: што доведува до нееднаквост?

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родови односи

- Родот е систематски структуриран и зајакнуван во нашите општествени институции, длабоко вкоренет во нашите општествени структури
- Родот се создава во семејството, во нашите односи со семејството и околината, во училиште, преку религијата/верата, преку стопанството/економијата, дури и од страна на државата.
- Вкупната структура и модел на родовите односи - стереотипи, меѓучовечките односи, различното позиционирање на мажите и жените во општествените, економските и политичките хиерархии.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родова еднаквост

- Процес на **фер однесување** и **третман** кон жените и мажите
- Правичност и праведност во распределбата на ресурсите, можностите и придобивките за жените/девојчињата во однос на мажите/момчињата.
- Да се обезбеди тој фер однос, мора да се преземат мерки и активности за надминување и компнезирање на историските и општествените неправди кон жените (и кон мажите)

Продолжува . . .

- **Родовата еднаквост е идеал!**
- Ја имаме тогаш кога и жените и мажите ќе го уживаат и ќе го имаат истиот статус!
- Кога мажите и жените имаат **еднакви услови** за остварување на човековите права и го имаат потенцијалот да придонесат во развојот и да имаат корист од резултатитие.
- Кога општеството дава **еднаква вредност** на сличностите и разликите меѓу мажите и жените и во различните улоги што тие ги имаат.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родова еднаквост

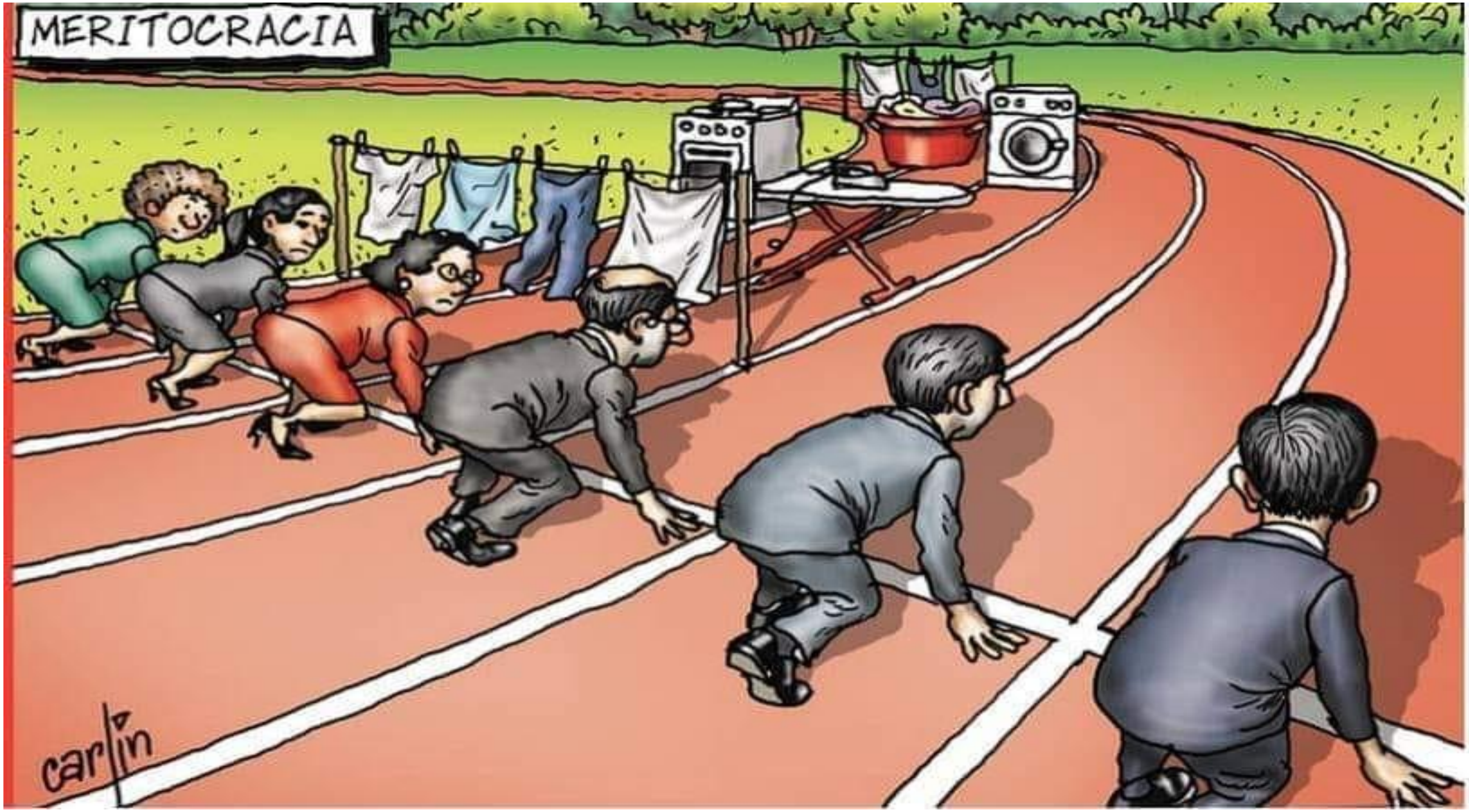

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родова рамноправност

- Концептот на родова рамноправност оди **над фокусот за еднаков третман** и се заснова на важноста од **резултати**. Се залага за различен третман на групите со цел да се стави крај на нерамноправноста.
- Родовата рамноправност значи дека жените и мажите уживаат ист статус.
- Родовата рамноправност значи дека жените и мажите имаат (**еднакви) услови** за остварување во целост на нивните човекови права и потенцијал да придонесат кон националниот, политичкиот, економскиот, општествениот и културниот развој, и да имаат придобивки од развојот.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

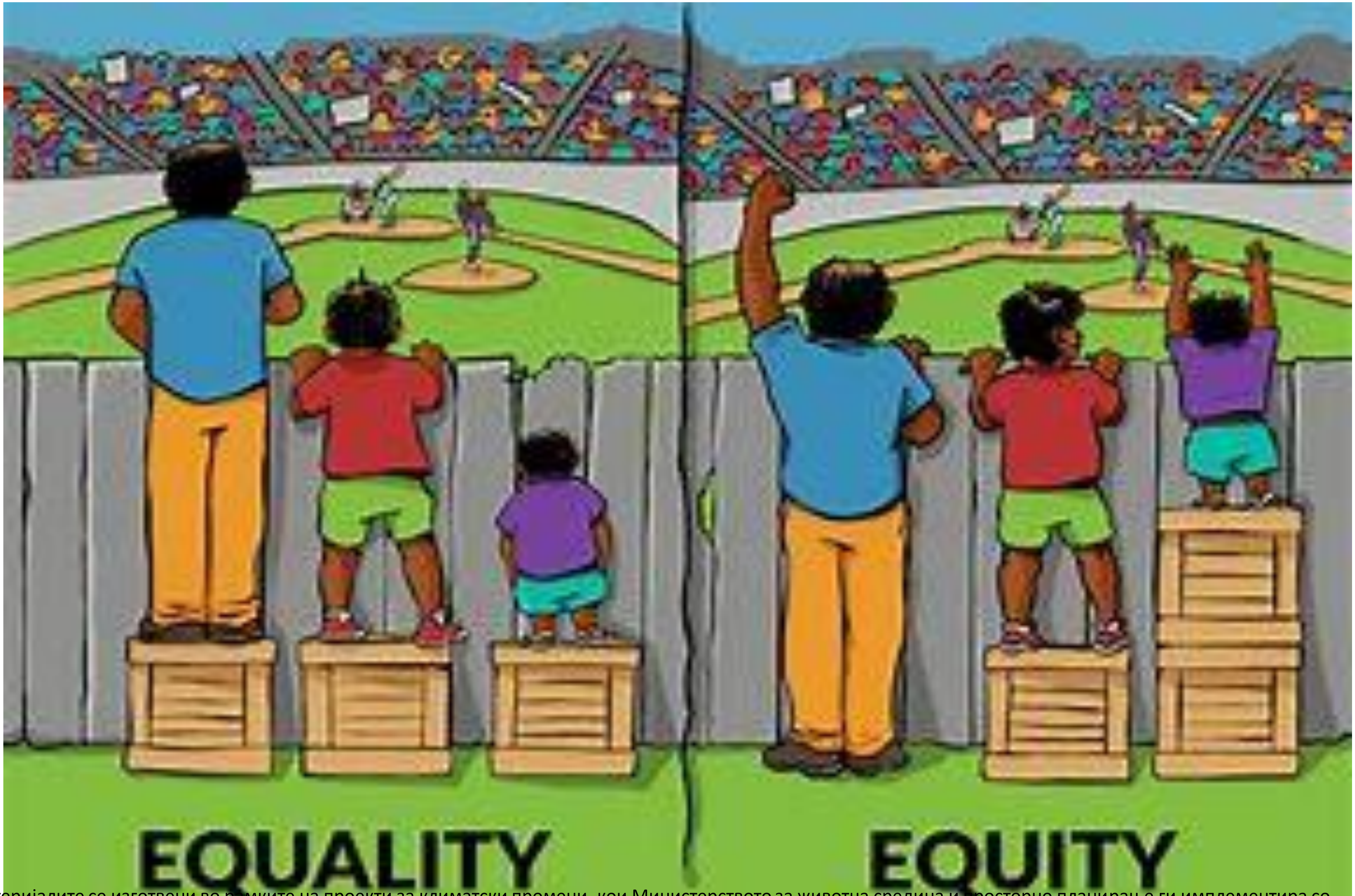

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родова свесност

- **Родова свесност** е ***разбирање*** дека постојат општествено утврдени разлики помеѓу жените и мажите кои се засноваат на научено однесување.
- Ова влијае на нивната способност за пристап до но и контрола на ресурсите.

Родова осетливост

- **Родова осетливост** ја придружува способноста да се ***осознаат и потенцираат*** постоечките родови разлики, прашања и еднаквости, и да се инкорпорираат истите во стратегии и акции.
- Родовата осетливост не значи дека повеќе не ги препознаваме разликите помеѓу мажите и жените.

Родовата нееднаквост и како да се адресира
(свесност и осетливост)

- Соочување и справување со фактот дека жените имаат повеќекратен товар и одговорност:
  - Работа дома
  - Работа во заедницата и во поширокот семејство
  - Работа за приход
- Родова нееднаковст во образованието, во вработувањето
- Родово насилство
  - Домашно насилство
  - Насилство во конфликтни ситуации
- Родова нееднаковст во процесот на одлучување

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Дискриминација врз жените

- Дискриминацијата претставува неправда и повреда на човековото достоинство.
- Дискриминацијата врз жените е секој облик на **различување, исклучување или ограничување** на нивните човекови права и слободи врз основа на полот/родот.
- Дискриминацијата може да биде директна (непосредна) или индиректна (прикриена).
- Структурна дискриминација!
- **Предрасуда = стереотип + емоција**
- **Дискриминација = предрасуда + акција**

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Дискусија

Моментална положба и улога на жените и мажите во
Домот (пример: **користење на слободно време или инвестирање на време за помош на фамилијата, финансиски ресурси за инвестиции и сл)**
Работа (економија, образование...- пристап до вработување, вид на работа и тн)
Јавниот и политичкиот живот – можност да донесува одлуки (чии интереси застапува?)

Моменталната положба на жената

- поделба на “машки“ (работи кои се вршат надвор од домот) и “женски“(работи кои се вршат во домот);жените се поспремни да го жртвуваат своето време за да извршуваат обврски во домот кои би ги намалиле трошоците (за енергија, храна , .
- мажот доминира во семејството (почесто ја има сопственоста, располага со поголем дел од финансиите на семејството, решава за битните работи поврзани со семејниот живот па дури и какви апарати ќе се купат, на што ќе се греат, и сл)
- генерално жената е посиромашна од мажот и повеќе изложени на ризик од сиромаштија вклучувајќи ја и енергетската сиромаштија

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

- Ограничен пристап до финансиски ресурси (кредитеи, заеми,....)
- несразмерно отсуство од јавниот живот (помалку демонстрира, гласа, бира, ја бираат, води бизнис, седи во кафеани, учествува во спортски и други јавни настани);
- ја нема на управувачките позиции на ниво на државна структурата, и во сите други области на јавниот живот и покрај тоа што статистичките податоци покажуваат поголем процент на образовани жени од мажи;
- жената е изложена на специфични облици на насилство во јавната и во приватната сфера на живеењето (вознемирување, сексуално насилство, домашно насилство, злоупотреба на нејзината репродуктивна функција). При **кризи** ретко се мисли на родово базирано насилство и на мерки за заштита на жените....

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Долгорочни импликации од нееднаквоста?

- На пример:
  - Жените и имањето земја или друг вид сопственост? (**само 5%-16% од жените се сопственички на земја)**
  - **Последица од немањето на возачка дозвола?**

Ваши примери???

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Охрабрување на жените (women’s empowerment)

- Што е тоа?
- Способноста на жената да ја контролира и управува со својата судбина, живот, иднина
- За тоа се неопходни:
  - Еднакви способности
  - Еднаков пристап до ресурси и можности
  - Можности за лидерство и учество во политичките институции – можност да се користат правата, способностите, ресурсите и можностите за правење избор и донесување одлуки.
  - Околина/средина во која нема присила и страв

Вклучување на родовата перспектива во главните текови, политики и практики (Gender mainstreaming)

- Претставува интегрирање на родовата перспектива во секоја фаза на процесот на градење, донесување, спроведување, следење и евалуација на политики – притоа, имајќи го предвид промовирањето и унапредувањето на еднаквоста меѓу жените и мажите.
- ***Јавна политика****: е начин на дејствување или недејствување избран од јавната власт за решавање на некој проблем.*

Вклучување на родовата перспектива во главните текови во општеството

- Вклучување на родовата перспектива во главните текови, политики и практики, имплицира (ре) организација, подобрување, развој и оценка на генералните политики, стратегии и програми, со цел родовата перспектива да биде вклучена на сите нивоа и во сите фази од страна на актерите вклучени во креирањето на политиките.

- Тоа значи заложба да се подигне на ниво на политика обврската на државата за надминување на традиционалната патријархална матрица на уредување на односите меѓу мажите и жените како реална пречка за остварувањ е на de facto рамноправност.

- Gender mainstreaming не е цел, таа е средство за постигнување за постигнување на целта , целта е родова рамноправност.
- Вклучувањето на родовата перспектива во главните текови на општеството не значи додавање на женска компонента, туку тоа значи **искуството, знаењето и интересите на жените и мажите да се стават во развојната агенда.**

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

ГМ

- ГМ како концепт вклучува идентификување на потребата од промена во агендата на сите политики, програми, активности.
- тоа подразбира анализирање на постојната ситуација, со цел да се идентификуваат нееднаквостите и да се развијат политики кои имаат за цел да ги редуцираат овие нееднаквости и да ги отстранат механизмите што ги предизвикуваат.
- Се применува во секоја област, на секое ниво, во секоја политика, програма, проектна активност.....

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Зошто е ГМ важен концепт

- Затоа што ги става и жените и мажите, девојчињата и момчињата и нивните практични и стратешки потреби и интереси во центарот на процесот на одлучување.
- Води до одговорна Влада и одговорна/и политика/и , односно политиките се родово сензитивни , а не родова неутрални, родово сензитивен јазик
- ги зема предвид капацитетите и на жените и мажите и води кон целосно искористување на човечките потенцијали / ресурси

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

- го адресира прашањето на (не) рамноправноста и го прави многу повидливо
- ги почитува разликите помеѓу жените и мажите (го вклучува и принципот на intersectionality, односно не се зема предвид само родот/полот туку и расната , класната, етничката припадност, верската, возраста, секс.ориентација, религијата итн)

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Димензии на вклучување на родовите аспекти ГМ

Вклучувањето на родовите аспекти во главните политики бара и интеграција на родовата перспектива во содржината на различните политики и решавање на прашањето за застапеноста на жените и мажите во дадената област на политика.

Двете димензии - **родова застапеност и родово одговорна содржина** - треба да се земат предвид во сите фази од процесот на креирање политики.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родова застапеност во областите на политиките: прашањето за застапеноста, значи да се разгледа застапеноста на жените и мажите како корисници на политиката, како и нивната застапеност во креирањето на политиките/стратегиите како и во процесите на донесување одлуки.

Родово одговорна содржина на политиките: Родово одговорна содржина на политиките значи дека подеднакво се разгледуваат потребите на сите граѓани, жени и мажи. Бројките се важни, но важно е да се види и како родот се однесува кон содржината на политиката (како политките и мерките се однесуваат кон родот) за да имаме подобар увид како жените и мажите ќе имаат корист од политиките.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

За што зборуваме

Традиционално, владините политика и законодавство се сметаат за неутрални инструменти за родова еднаквост, под претпоставка дека една јавна политика ќе им користи на сите граѓани подеднакво и на мажите и на жените.

Сепак, структурните родови нееднаквости сѐ уште се вградени во нашето општество. Дури и ако *законите ги третираат жените и мажите како еднакви, жените сѐ уште немаат еднаков пристап до и ресурси и средства*.

Јавните политики влијаат на жените и на мажите поинаку и доколку овие различни родови влијанија не се земат предвид, политиката ќе биде родова неутрална понекогаш и родово слепа.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

За да се избегне неутралноста неопходно е да се земат предвид различните потреби и интереси на жените и мажите, да се идентификуваат родовите нееднаквости во пристапот и контролата на ресурсите, да се разгледа влијанието на родовите стереотипи и традиционалните родови улоги, да се предвидат различни ефекти за жените и мажите за да се обезбеди родова еднаквост.

Проценката за родово влијание/влијание врз родот е првиот чекор кон вклучување на родовата перспектива.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Јавните политики и влијанието врз жените и мажите (1)

- **Родово неутрални политики** се оние политики кои се креираат под претпоставката дека целите и инструментите на дадена политика се широко применливи, не земајќи ги предвид различните (можни) ефекти кои таа политика може да ги има врз жените и мажите.

- **Родово одговорната политика** ги препознава карактеристиките и разликите кои произлегуваат од родовите улоги, за да може ефетите од политиките да обезбедат родова еднаквост. Родовите аспекти се критериум во сите фази од процесот на креирање политики за оценка на состојбите и за евалуација на политиките

- **Родово специфични политики** се наменети за одреден пол и се стремат позитивно да допринесат да се постигнат одредени цели на политики или поефикасно да се задоволат одредени родово посебни потреби. Родово специфични политики се родово сензитивни бидејќи нивните интервенции се насочени кон специфичен пол, во рамки на постоечката дистрибуција на ресурси и одговорности

Јавните политики и влијанието врз жените и мажите (2)

- **Родово трансформативни политики** се насочено кон мажите или жените (или и двата пола) и го препознаваат постоењето на родово специфични потреби и ограничувања. Овие политики имаат за цел да ја **трансформираат постоечката дистрибуција на моќ, ресурсите и одговорностите** со цел да се создадат рамноправни односи меѓу мажите и жените. Цел на интервенцијата можат да бидат мажите и жените или, пак, само една група. Родово трансформативните политики се фокусираат главно на стратешките родови интереси, но може да ги има во план и практичните родови потреби на начин кој има трансформативен потенцијал (овозможува поволна околина за (само)зајакнување на жените).

- **Родово слепи политики** се оние кои не успеваат да направат разлика меѓу мажите и жените. Политиките се пристрасни во корист на постоечките родови релации и поради тоа веројатно ги исклучуваат жените.

Клучни елементи што треба да се земат предвид при вклучување на родовата перспектива на секое ниво

- **Подготовка**: да се воспостави план за спроведување на вклучување на родовите аспекти во главните политики, да се дефинираат чекори, да се доделат задачи и одговорности, да се формализира и да се комуницира планот.
- **Ресурси**: треба да бидат достапни доволно ресурси; ефективната интеграција на родовите аспекти во главните политики бара буџет и време, бара човечки капацитети. Размислете за иницијативи за подигање на свеста и за градење капацитети. Користење на надворешна експертиза исто така може да се земе предвид.

- **Вклученост на засегнатите страни**: тесното поврзување со сите засегнати страни е од суштинско значење за целиот циклус на вклучување на родовата перспектива во сите текови (раководство, лица директно вклучени во организација, членови, корисниците на вашите програми (целните групи), други важни чинители
- **Мониторинг и евалуација**: воспоставува механизми за отчетност за да имате редовно следење на спроведувањето и напредокот. Предвидете редовно известување и контролирајте ги резултатите.

- **Градење на капацитети/ знаење**: градење на знаења за родовата рамноправност и споделување на добри практики. Родова експертиза: оваа експертиза треба да биде внатрешна, но можно е да се размисли и за употреба на посебна надворешна експертиза.

Циклус на ГМ

Вклучувањето на родовата перспектива во една политика значи дека еднаквоста помеѓу жените и мажите, треба да се земе предвид во секоја фаза од процесот на креирање политики, од сите вклучени актери.

Процесот на политиката се подразбира како повеќекратен циклус и вклучува дефинирање, планирање, спроведување и проверка (мониторинг и евалуација).

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Во многу случаи, овие фази се претвораат во циклус, при што секој чекор се повторува како што се случуваат промени. На пример, кога е оценета политиката, може да откриеме нови проблеми кои треба да се решат за ревидирање на истата.

Циклусот за вклучување на родовите аспекти во главните политики, може да се прилагоди на различни процеси на (јавната) политика.

Некои методи и алатки, како што се консултации со засегнатите страни или обезбедување обука за родова рамноправност за вклучените учесници, може да бидат корисни во повеќе од една фаза. Покрај тоа, важно е да се запамети дека кога се занимаваат со податоци, тие треба да бидат родово сегрегирани.

Методи и алатки на ГМ

- Родова анализа
- Родово одговорно буџетирање -РОБ
- Родово мониторирање
- Родова евалуација
- Родова проценка на потребите (РА)
- Родово планирање
- Родови индикатори
- Родова статистика
- Подигање на свеста за ГМ
- Консултација со сите релевантни стејкхолдери
- Тренинзи и обуки

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родова анализа

Дефиниција и цел:
Европската комисија ја дефинира родовата анализа како "проучување на разликите во условите, потребите, стапките на учество, пристапот до ресурси и развојот, контролата на средствата, овластувањата за донесување одлуки итн. помеѓу жените и мажите во нивните доделени родови улоги«

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родовата анализа дава информации за различните улоги на жените и мажите на различни нивоа во политиките, програмите и проектите; нивниот пристап и контрола над ресурсите, како и материјалните и нематеријалните придобивки на општеството; нивните родови специфични потреби, приоритети и одговорности

Зошто родовата анализа е важна?

Родовата анализа дава информации за различните улоги на жените и мажите на различни нивоа во политиките, програмите и проектите;

- нивниот пристап и контрола над ресурсите, како и материјалните и нематеријалните придобивки на општеството;
- нивните родови специфични потреби, приоритети и одговорности

Темелната родова анализа им овозможува **на креаторите на политиката** да ги разберат родовите нееднаквости во дадена ситуација или сектор, бидејќи не само што ја опишува моменталната состојба на по пол, туку ги истражува причините и ефектите на родовите разлики кај целната група.

Кога се фокусирани на организации и институции, родовата анализа е исто така важна во одредувањето на тоа како природата на нивната испорака на услуги може да влијае на жените и мажите , родови поделби на трудот и пристапот на жените до позиции за донесување одлуки

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Прашања за анализа

- Дали имаме почетна анализа што сме направиле досега и кои биле корисници и таргет групи, разделени по показатели? Имаме ли анализа на досегашното влијание? (разговор со фамилија, соседи..)
- Како сме ја оформиле новата програма/проект? Врз основа на кои показатели и анализи?
- Колку жени и колку мажи ќе имаат бенефит од реализацијата на програмата/проектот по активности?
- Колку жени и колку мажи ќе бидат дирекнтно вклучени во реализацијата на програмата/проектот
- Колку средства се одвојуваат за секоја активност, од каде и за кого

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

- Колку (годишната) програма кореспондира со другите стратешки планови во организацијата/општината/национално ниво??? Дали кореспондира со нашата визија и мисија?

(идентификување на потенцијални точки за интервенција)

- Вклученост на соработници (институции, организации и сл) при креирање и спроведување на активностите од програмата.
- Што понатака???????

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родово буџетирање

Родово одговорното буџетирање (РОБ) е релативно нова алатка за вклучување на родовата перспектива во главните текови. РОБ овозможува при креирањето и спроведувањето на политиките, да се имаат предвид различната положба на жените и мажите и различните пречки со кои тие се соочуваат, истовремено создавајќи услови во креирање на поефикасни програми, а јавните средства да се трошат поцелисходно.

Буџетот е најважниот инструмент на Владата и во таа смисла е најмоќната алатка во трансформацијата на општеството која може да одговори на потребите на различните групи.

Од особена важност е да се подвлече дека Буџетот не е единствена економска алатка, туку истиот ги сумира владините политики и ги одразуваат приоритетите на владите. Буџетите во таа смисла не се родово неутрални. Тие влијаат врз мажите и жените на различни начини, ја рефлектираат дистрибуцијата на моќта во општеството, социјалните и економските диспаритети и различните социјални улоги кои мажите и жените ги имаат.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

РОБ

Пр. Во областа на здравството , машките и женските имаат слични потреб и во однос на грип или туберкулоза. Но жените имаат поголеми потреби од мажите во однос на репродуктивното здравје

Пример –Програма за рана детекција и превенција на малигни заболувања кај

жените (реп.орг)

РОБ се обидува да даде сигурност дека владините буџети се распределени на рамноправен начин така што ке бидат задоволени оние потреби штој најмногу ги притискаат поединците и групите.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Зошто родово одговорни буџети ?

-со нив се зголемува алоцирањето на ресурси за жените

-даваат поддршка за вклучување на родовата перспектива во макроекономијата

-го зајакнуваат учеството на ГО во креирањето на политките

-го олеснуваат следењето на јавните трошења во односн на заложбите на родовите и политките за развој

-придонесуваат за остварување на Целите за одржлив развој

-Намалување на сиромаштијата, посебно феминизација на сиромаштијата

РОБ не значи дек имаме еднакво поделба на владините пари 50/50 меѓу мажите и момчињата од една и жените и девојките од друга страна туку дека се разгледува целиот буџет од родова перспектива за да се процени како тој ќе одговори на различните потреби на жените и мажите.

РОБ придонесува да се постигне рамномерен развој на општеството, преку обезбедување на учество и задоволување на потребите и на мажите и на жените, така што тие ке можат да дадат поголем придонес.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родовото одговорно буџетирање е одраз на политичката волја и преземени чекори во постигнувањето на родовата рамноправност, со примена на практиките на вклучување на родовите преспективи во процесите на буџетира

(Пр) Родот и набавките (јавните)

Јавните набавки се почесто се користат за постигнување на општествени цели , пр. За исправање на нееднаквостите кои постојат и затворање на јазовите помеѓу гарантираните и спроведени во практика човекови права и еднаквост.

Појдовна точка за воведување на родот во набавките е дефинирање на предметот што ќе се набави.

Пример: при набавка на градски автобус да се земе предвид како мајките со мали деца во количка ќе можат да го користат тој јавен транспорт.

(Пр) Родот и транспортот/инфраструктура

Транспортот е сектор во кој традиционално доминираат мажи.

Податоците покажуваат дека тешкиот пристап на жените во руралните средини го ограничуваат односно негативно влијаат на нивната положба.

Транспортанта инфрасктруктура има силно влијание во зајкнување на ранливите групи на граѓани.

На пр. добар транспорт и соодветна инфраструктура го намалува времето потребно за одередени услуги како што се здравствени, образовни, итн.

Понатаму влијае на намалување на потрошеното време во домашни задачи.

Пр. Подобро осветлување, посебни патеки за жени со мали деца во количка, игралишта

Родови индикатори/показатели

Што се родови индикатори?

- **Алатки за мерење на промените**
- **Критериуми или вредности преку кои можеме да ги оцениме промените**
- **Показетели- факти, бројки, мислења, прецепции**

- **Квантитативни и квалитативни**
- **Квантитативните се родово разделени статистички показатели пр. Број на запишани ученици во градинките, школите**

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

- **Квалитативните се однесуваат на промена на ставови, мислења, перцепција**

(пр. Став кој е најдобро да се грижи замалите деца, задоволство од услугите во градинките)

Воведувањето на РИ е неопходно заради утврдување на напредокот и постигнување на целосна родова еднаквост. Тие се предуслов за вградувањ ена родовиот аспект (ГМ) во сите општествени текови.

Во Стратегијата за РЕ (2013-2020) предвидена е специфична стратешка цел – воспоставување/развивање на индикатори за мерење на РЕ врз основа на расположливи родово разделени статистички податоци.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Пример: вклучување на родовата перспектива во активностите на Организација за храна и земјоделство - ФАО

- Целта на ФАО е да се постигне безбедност на храната за сите и да се осигура дека луѓето имаат редовен пристап до доволно квалитетна храна за да водат активен, здрав живот.
- Не може да се стави крај на гладот и сиромаштијата без да се охрабрат и мажите и жените земјоделци

Родова политика на ФАО - 1

- Родовата еднаквост е неопходна за постигнување на безбедност на храната, исхрана и постигнување на сите цели за одржлив развој.
- Родовиот јаз наметнува високи трошоци за земјоделскиот сектор, поширокатa економија и општеството, како и на самите жени.
- Постигнување на родова еднаквост и зајакнување на руралните жени не само што ќе ја подобри безбедноста на храната, исхраната, здравјето и образованието, туку ќе донесе непосредни и долгорочни економски и социјални придобивки за семејствата, заедниците и нациите во целост: Доколку жените имаат ист пристап како и мажите до производните ресурси и услуги, тие би можеле значително да ги зголемат приносите на нивните фарми, што пак ќе го намали бројот на гладни луѓе во светот.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг

Родова политика на ФАО - 2

- За да се затвори родовиот јаз во храната и земјоделството, интервенциите во политиките треба: да ги решат основните причини за родовите нееднаквости што водат до нееднаков пристап до земјоделски средства, ресурси, услуги, можности, пазари и претпријатија; зголемување на застапеноста на жените и еднакво учество како носители на одлуки во локалните институции, механизми за управување и на ниво на заедница и домаќинства; инвестирање во технологии и инфраструктура за заштеда на работна сила и продуктивност, за да се ослободи времето на жените за попродуктивни активности; го олеснуваат учеството на жените на флексибилен, ефикасен и фер рурален пазар на трудот.

Материјалите се изготвени во рамките на проекти за климатски промени, кои Министерството за животна средина и просторно планирање ги имплементира со финансиска и техничка поддршка од GEF и UNDP
Обуката е спроведена од ЦИКП Консалтинг